

Foto: Luc Van Dijck

Voor de biologische melkveehouder is de ruwvoederwinning nog belangrijker dan voor de gangbare melkveehouder. Deze laatste heeft meer en goedkopere alternatieven om het rantsoen bij te sturen. Biologisch melkvee moet het nog meer van ruwvoeder hebben, met gras-klover als basis.

Uit een enquête bij de Vlaamse biologische melkveehouders blijkt dat er – voor dezelfde melkproductie – een groot verschil is in het verbruik van krachtvoer. Dit verschil is terug te voeren tot de kwaliteit van het ruwvoeder, dus van de gras-kloverkuil.

Alle medewerkers aan deze ‘Focus op’ vestigen de aandacht op het belang van deze teelt. Om bij te sturen, moet de veehouder op zoek naar aanvullingen vanuit eigen teelt. In een landbouw zonder chemische bestrijdingsmiddelen komen de capaciteiten van de landbouwer pas helemaal tot hun recht. Teelttechnische informatie is daarbij onmisbaar. Sommige oplossingen komen vanuit Frankrijk of Wallonië. In dit verband brengen we de eerste resultaten van een proef met biologische weidemengsels.

Foto: PEBT

SAMENSTELLING: LUC VAN DIJCK

Foto: PEBT

Focus op Biologisch melkveerantsoen

Een bevraging bij de Vlaamse biologische melkveehouders geeft een goed zicht op de bedrijfsstructuur, de eigen voederproductie en de opbouw van de rantsoenen voor biologisch gehouden melkvee. – NAAR: ILVO –

Biologische melkveehouderij in

In het kader van een onderzoeksproject betreffende het afleiden van N- en P-uitscheidingsnormen voor de biologische melkveehouderij hield het ILVO een enquête. Alle Vlaamse biologische, door BLIK gecertificeerde melkbedrijven werden uitgenodigd om aan deze enquête mee te werken. In totaal namen 18 bedrijven deel, dit is 70% van de aangeschreven bedrijven. Door de hoge respons krijgen we een representatief beeld van de Vlaamse biologische melkveehouderij.

75% grasland

Sinds het jaar 2000 is de helft van deze bedrijven van de gangbare naar de biologische landbouw overgeschakeld. De schaalgrootte van de biologische melkveebedrijven varieert, zowel qua oppervlakte bestemd voor voederproductie voor rundvee als qua grootte van de melkveestapel.

De oppervlakte bestemd voor de voederwinning voor het rundvee bedraagt gemiddeld 46 ha. In deze oppervlakte is ook het

beheersgras inbegrepen. Elf bedrijven hebben beheersgras in hun rantsoen, via begrazing door jongvee en droogstaande koeien of geconserveerd na maaien als voordroog, hooi of strooisel. De gemiddelde oppervlakte beheersgras per bedrijf bedraagt 9,5 ha en vertegenwoordigt gemiddeld 20% van de bedrijfsoppervlakte. Grasland maakt ongeveer 75% van de oppervlakte voedergrassen uit. Gras-klaaver die uitsluitend wordt gemaaid, bedekt 36% van deze graslandoppervlakte.

De opbrengst is sterk afhankelijk van de bodemtextuur (aanvoer van vocht en mineralen) en de duur van de beheersperiode (uitputting door maaien). Op 7 bedrijven is er naast deze oppervlakte ook nog een oppervlakte voorzien voor akkerbouw en groenteteelt (gemiddeld 20% van de totale bedrijfsoppervlakte).

Op 16 van de 18 bedrijven teelt men graangewassen. Uit tabel 1 blijkt dat gerst en triticale het meest frequent voorkomen. De tarwe wordt wel niet altijd volledig in

de veevoeding gebruikt. De granen worden overwegend gedorst (14 bedrijven). Op 8 bedrijven oogst men de granen als geheleplantensilage (GPS). Opvallend is dat spelt vaak voorkomt en dat slechts 1 bedrijf erwten in het teeltplan heeft opgenomen, terwijl er toch een grote vraag is naar eiwit in geconcentreerde vorm.

Maïs en voederbieten worden door de moeilijkheden bij de onkruidbeheersing respectievelijk slechts op 60 en 45% van de biologische bedrijven geteeld. In de gangbare landbouw telen quasi alle veehouders kuilmaïs, terwijl men voederbieten maar heel zelden in het teeltplan opneemt. Dit komt door de goede beschikbaarheid van het gebruiksvriendelijke alternatief, pulp. Heel uitzonderlijk verbouwt men kleine oppervlakten van zonnebloemen, rapen en hennep.

Robuust koetype

Gemiddeld zijn er 49 melkkoeien per bedrijf en 32 stuks vervangingsvee. Ver-

Bio in de lift

De biologische productie in Vlaanderen kent voor het eerst in jaren een groei. Het biologisch areaal groeide in 2009 met 4,8% tot een totaal van 3659 ha. Ook het areaal 'in omschakeling' nam toe met 63,1%. Dit laatste areaal wordt biologisch beheerd, maar kan pas na een omschakelingsperiode van 2 jaar als biologisch gecertificeerd worden. Tot slot kwamen er in 2009 netto 12 nieuwe land- en tuinbouwbedrijven bij, een positieve evolutie. Deze groei is mede te danken aan de inspanningen van de landbouworganisaties in het kader van het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2008-2012 van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse biologische melkveehouderij is bescheiden en telt een dertigtal bedrijven, goed voor zo'n 1100 melkkoeien.

Foto: Luc Van Dijk

melkproductie per koe. De melkproductie varieert van 3500 tot 8800 l/koe met een gemiddelde van 6160 l (tabel 2 p.38). Er is een goed verband tussen de krachtvoedergif en de melkproductie. De hoge gemiddelde melkproductie die op een aantal bedrijven wordt gerealiseerd is alleen maar mogelijk door het geven van redelijk wat krachtvoer, in combinatie met goed ruwvoeder. Anderzijds zijn er bedrijven die eenzelfde gemiddelde melkproductie hebben van 5500 à 6000 l/koe, waarbij de krachtvoedergif tussen de bedrijven schommelt tussen minder dan 400 en 1100 kg. De aard van het krachtvoeder kan hierbij sterk verschillen. Deze grote spreiding

Vlaanderen

deeld volgens leeftijdsgroep zijn er dat 14 in de categorie 0 tot 1 jaar; 14 van 1 tot 2 jaar en 4 ouder dan 2 jaar. Op 13 van de 18 bedrijven is een fokstier aanwezig. Slechts 2 bedrijven hebben zoogkoeien, zij het op een heel beperkte schaal. Slechts op 1 bedrijf is vleesvee belangrijk. De genetische basis van de veerassen die op de biologische bedrijven gehouden worden, zijn zwart- en roodbont Holstein. Die zijn dan meestal gekruist met Brown Swiss en/of Montbéliarde, soms met Jersey of met het Normandische ras. Jerseys en Belgisch witblauw zijn ook aanwezig op respectievelijk 1 en 3 bedrijven. Door te kruisen, willen de biologische melkveehouders een veetype ontwikkelen dat robuust is, veel ruwvoeder kan opnemen en op basis van een krachtvoederarm rantsoen veel melk kan produceren. Op 14 bedrijven wordt het melkvee gehuisvest in een loopstal met stro (8) of met roosters (6).

De verhouding tussen het aantal melkkoepen en de oppervlakte grond gebruikt

Tabel 1 Voedergewassen op de biologische melkveebedrijven in Vlaanderen - ILVO 2008

Voedergewassen	Aantal bedrijven	Gemiddelde oppervlakte (ha)
Grasland	18	34,1
Enkel maaien gras-klaver	18	12,2
Grazen + maaien	18	21,9
Beheersgras	11	9,5
Kuilmaïs	11	4,6
Maïs CCM	4	3,2
Voederbieten	8	1,0
Granen ¹	16	7,5
Gerst	9	3,1
Triticale	9	3,5
Spelt	6	5,0
Haver	6	2,3
Tarwe	3	4,7
Rogge	1	2,5
Erwten	1	8,0

¹ GPS op 8 bedrijven en dorsen op 16 bedrijven

voor de rundveehouderij is gemiddeld 1,1 koe/ha en schommelt tussen 0,2 en 1,6 koeien/ha. Dit moet nog aangevuld worden met bijhorend jongvee en eventueel zoogkoeien en vleesvee.

Invulling van de rantsoenen

Tussen de geënteerde bedrijven zijn er aanzienlijke verschillen in gemiddelde

ding stemt tot nadenken over de kwaliteit van het ruwvoeder en de kostprijs van het rantsoen.

Het krachtvoeder dat op de biologische bedrijven wordt gebruikt, bestaat uit eigen gewonnen graan (zomergerst, triticale, spelt, haver, tarwe), handelskrachtvoeder (15 à 22% RE), CCM, lijnschilfers, maïsglutenmeel en droge pulp. Op 9 van

Foto: Boerenbond

Bio zoekt boer

“De stap naar bio zet je niet zomaar”, zegt *Sofie Hoste*, bioconsulent voor het project ‘Bio zoekt boer’, een gezamenlijk project van de Boerenbond, ABS en Bioforum. “Om het je makkelijker te maken, kan je je laten begeleiden. Gedaan met een lange zoektocht naar informatie. ‘Bio zoekt boer’ is je centraal aanspreekingspunt. Samen onderzoeken we de realistische mogelijkheden van bio op je bedrijf. Het project is gestart in maart 2009. Ik heb al met heel wat melkveeouders contacten gehad. De slechte melkprijzen doen sommigen nadenken over alternatieven om een hogere melkprijs te realiseren. De afzet van biomelk is geen probleem: de vraag is groter dan het aanbod. Biomelk Vlaanderen verwelkomt steeds nieuwe leveraars. Er zijn ook boeren die kiezen voor bio omdat ze de huidige wetgeving en controles al zo streng vinden en vinden dat ze dan maar ook de volgende stap naar bio kunnen zetten. Wat ook de motieven zijn, een veehouder zal nooit de stap naar bio zetten zonder de garantie van een goed inkomen.”

“Geïnteresseerde landbouwers krijgen een informatiepakket toegestuurd: wetgeving, subsidiemogelijkheden, controle, ... Dan volgt een persoonlijk gesprek. Ik peil naar ▶ p. 38

de 18 bedrijven houdt men het hele jaar door een dergelijke krachtvoedergift aan van bijvoorbeeld 2 kg gemalen of geplet graan, eventueel aangevuld met 2 kg handelskrachtvoeder (aanwezig op 1/3 van de bedrijven). Op 25% van de bedrijven voedt men vooral in de winter en lente draf bij tot 5 kg product per dier per dag. Het (bijna) niet beschikbaar zijn van biologische draf en biologische pulp is een pijnpunt bij de invulling van het rantsoen met 100% biologische voeders.

Grasland is de voornaamste bron van ruwvoeder, en dit zowel in de stal- als in de weideperiode. Tijdens de zomer grazen de dieren dag en nacht op bijna alle bedrijven. Op 2 bedrijven grazen de koeien enkele uren per dag gedurende het hele groeiseizoen. In de lente en herfst grazen

de koeien op 50% van de bedrijven enkel overdag, op de andere bedrijven grazen ze dag en nacht. De rantsoenen van het melkvee variëren in de loop van het jaar en verschillen heel sterk van bedrijf tot bedrijf (tabel 3).

Bij de opmaak van het teeltplan gaat de landbouwer uit van de behoefte aan de verschillende ruwvoedercomponenten in het rantsoen voor het komende jaar. Pas na de oogst van deze teelten kan de landbouwer zich een idee vormen voor wat de hoeveelheid en de kwaliteit van de beschikbare ruwvoeders betreft.

Variatie in samenstelling

De kwaliteit van het ingekuilde gras en gras-klover kan heel sterk variëren en is van zeer groot belang voor de samenstelling van een goed en evenwichtig rantsoen dat in hoofdzaak uit deze graslandproducten is opgebouwd. Het is zoeken naar een goede combinatie van alle beschikbare ruwvoeders en in het bijzonder van de verschillende sneden gras-klover op basis van het energie- en eiwitgehalte, bepaald door groeistadium, klaveraandeel en voerdroomomstandigheden (moment van maaien, temperatuur, duur veldperiode). Dit verklaart de grote variatie in rantsoensamenstelling tussen de verschillende deelnemende bedrijven. Biologische landbouwers hebben meer dan hun collega's uit de gangbare landbouw de neiging om, bij de samenstelling van het rantsoen, minder vast te houden aan analyseresultaten van hun ruwvoeders en passen heel

frequent het basisrantsoen aan. Tussen de verschillende deelnemende bedrijven is er hierdoor een grote variatie in rantsoensamenstelling.

Sinds 2009 moet men al het voeder op biologische wijze telen. Hierdoor komt de bijvoeding met draf en pulp in het gedrang, door onbeschikbaarheid of de hoge kostprijs. De biologische veehouder is vooral op zoek naar alternatieven voor deze producten. Hij zoekt ook naar een oplossing voor het invullen van de eiwitbehoefte door middel van eigen teelten. Problemen met de onkruidbeheersing en de vogelafweer remmen de uitbreiding van de maïsteelt in de biologische landbouw.

Besluit

De bedrijfsvoering op biologische bedrijven wordt gekenmerkt door het streven naar een robuust veetype dat op basis van een overwegend gras-klaverrantsoen met weinig krachtvoeder gedurende vele lactaties tot een goede melkproductie kan komen. Gras-klover is het basisruwvoeder gedurende het hele jaar. Begrazing is een essentieel onderdeel van de biologische rundveehouderij en wordt niet in vraag gesteld. Biologische veehouders hebben bij 100% biologisch voeren relatief weinig mogelijkheden – tenzij duur krachtvoeder – om het grasrijk ruwvoederrantsoen bij te sturen. Eigen geteelde granen zijn voor de biologische melkveebedrijven belangrijker dan voor de gangbare bedrijven. ■

Aan dit artikel werkten mee: Alex De Vliegher & Bert Van Gils, ILVO-Plant Teelt & Omgeving; Nico Peiren, Sam De Campeneere & Daniël De Brabander, ILVO-Dier

Tabel 2 Karakteristieken van biologische melkveehouderij en -productie in Vlaanderen

Melkproductie/koe/jaar (l)	6.160
Vetgehalte (g/l) ¹	41,5
Eiwitgehalte (g/l) ¹	34,0
Lactatienummer:	4,2
Leeftijd eerste kalving (maanden)	27
Tussenkalftijd (dagen)	390
Droogstand (dagen)	50
Krachtvoedergift/koe/jaar (kg)	870
Ureumgetal in de melk (mg/l)	286
Productiegroepen	op 1/6 van de bedrijven
Voedermengwagen	op 1/6 van de bedrijven

¹ Eén bedrijf met Jersey koeien niet meegerekend

Tabel 3 Frequentie van het gebruik van ingekuilde ruwvoeders en hooi tijdens het seizoen op biologische bedrijven in Vlaanderen (%)

Voeder	Lente	Zomer	Herfst	Winter	kg DS/dier/dag
Voerdroom	75	50	80	100	
Hooi	15	20	10	10	
Kuilmaïs	25	25	25	45	2-5 kg
GPS	10	0	15	30	tot 2 kg
Voederbieten	0	0	10	30	1-3 kg

p. 37 ► de motivatie om over te schakelen en we onderzoeken de haalbaarheid, kijken naar de kansen en de problemen. Er komt toch heel wat bij kijken. En bovendien zijn de eerste 2 omschakel jaren financieel extra moeilijk. Want een boer moet 2 jaar produceren voor hij zijn producten als bio kan verkopen en een meerprijs kan krijgen. De subsidieregeling voor akkerland en weiden in omschakeling kunnen de pil een beetje vergulden. Het komt er dus op aan zo snel mogelijk een volledig plaatje te hebben. Zo heeft de kandidaat bioboer een houvast om een nieuwe stap in zijn carrière te zetten.”

Info Bio zoekt Boer, Sofie Hoste, Bioconsulent omschakeling, tel 016 28 61 34, fax 016 28 61 29, gsm 0494 98 23 69, sofie.hoste@biozoektboer.be